

ЧЕРКАСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І – ІІІ СТУПЕНІВ № 15
ЧЕРКАСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ
(ЧЕРКАСЬКА ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ № 15)

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання ПК

02.01.2023 р. № 36

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ директора ЗОШ № 15

02.01.2023 р. №

ІНСТРУКЦІЯ З ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ № 10-ЦЗ
щодо дій в умовах надзвичайних ситуацій здобувачів освіти та працівників
під час воєнного стану
Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №15

1. Загальні положення

Інструкція здобувачів освіти та працівників Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №15 (далі - закладу освіти) щодо дій в умовах надзвичайних ситуацій (далі - інструкція) встановлює порядок дій при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального і воєнного характеру. Інструкція розроблена на підставі ст.40 Кодексу цивільного захисту України, постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. №444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях», наказу ДСНС України від 23.03.2015р. №167 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки населення до дій в умовах загрози або вчинення терористичного акту», наказу Міністерства освіти і науки України від 21.11.2016 р. №1400 «Про затвердження Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів, діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту».

Дії учасників освітнього процесу при загрозі та виникнення подій, що можуть призвести до надзвичайних ситуацій, повинні бути спрямовані на збереження свого життя та здоров'я, матеріальних цінностей та негайне оповіщення служб оперативного реагування:

1. Рятувальна служба ДСНС - тел. 101;
2. Національна поліція - тел. 102;
3. Швидка медична допомога - тел. 103;
4. Аварійна служба газу - тел. 104;
5. Служба екстреної допомоги населенню - тел. 112.

Надзвичайна ситуація (далі - НС) обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих.

завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

2. Дії здобувачів освіти та працівників в режимі повсякденної діяльності

В режимі повсякденної діяльності повинні:

- знати сигнали цивільного захисту і порядок їх доведення до населення;
- знати телефони служб оперативного реагування і порядок їх виклику;
- знати порядок дій в умовах загрози або виникнення надзвичайних ситуацій;
- вміти користуватися первинними засобами пожежогасіння і знати місця їх розміщення;
- дотримуватися правил пожежної безпеки, правильного поводження з електричними приладами, санітарних норм і правил, про всі виявлені порушення доповідати керівнику;
- вивчити план евакуації при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій;
- знати місцезнаходження захисних споруд та найпростіших укриттів закладу освіти;
- вміти користуватися індивідуальними засобами захисту органів дихання, а також медичними засобами захисту, знати прийоми надання першої медичної допомоги.

3. Дії здобувачів освіти та працівників при загрозі повітряної небезпеки

Під час воєнного стану повітряна тривога не буває навчальною. Коли надходить інформація від сил протиповітряної оборони про рух ворожої авіації (крилатих ракет) або про запуск балістичних ракет, існує загроза життю. Сповіщення про повітряну тривогу - це повідомлення про реальну загрозу удару з повітря.

Сигнали повітряної тривоги передаються підрозділами ДСНС та військових адміністрацій через системи централізованого оповіщення цивільного захисту (звучання сирен), через засоби масової інформації (теле та радіо повідомлення) та засоби електронних комунікацій (SMS-повідомлення, повідомлення у месенджерах).

Сигнали повітряної тривоги направлені на захист здоров'я і життя населення від бомбардувань та ракетних обстрілів і є обов'язковими для виконання всіма громадянами держави згідно з п.2 ст.21 Кодексу цивільного захисту України.

Для швидкого отримання попереджувального сигналу про загрозу рекомендовано всім учасникам освітнього процесу встановити на телефоні застосунок **“ПОВІТРЯНА ТРИВОГА”**, розробленого Компанією Ajax Systems разом із stfalcon.com та за підтримки Міністерства цифрової трансформації України. Застосунок надсилає максимально гучні критичні сповіщення про повітряну, хімічну, техногенну або інші види тривоги системи цивільної оборони навіть у беззвучному або сплячому режимі смартфона. Важливо прослухати повідомлення і діяти в суворій відповідності з отриманими вказівками.

В якості укриття при повітряних тривогах використовуються:

- захисні споруди цивільного захисту - сховища або протирадіаційні укриття;
- найпростіші укриття - підвальні, цокольні приміщення та 1 поверх приміщень, відповідно до складених актів оцінки об'єктів;

- підземні споруди подвійного призначення - станції метро, паркінги, підземні переходи тощо.

Кожен учасник освітнього процесу закладу освіти завчасно повинен ознайомитися з місцем розташування найближчого укриття та маршрутами до нього, а також з порядком дій при оголошенні повітряної тривоги:

3.1. порядок дій здобувачів освіти та працівників закладу освіти, які під час оголошення повітряної тривоги перебувають на робочих місцях, на навчанні в навчальних кабінетах:

- почувши сигнал **“ПОВІТРЯНА ТРИВОГА”** (або отримавши його у вигляді повідомлення на телефон), негайно припинити роботу та навчання;
- вимкнути оргтехніку, освітлення, електрообладнання;
- взяти необхідні особисті речі (документи, що посвідчують особу, ліки, які приймаються регулярно, телефон тощо) та негайно, без паніки, організовано пройти до захисної споруди (споруди подвійного призначення як сховище, протирадіаційне укриття, найпростіше укриття);
- вчителям, супроводжуючи здобувачів освіти, організовано пройти до захисної споруди (споруди подвійного призначення як сховище, протирадіаційне укриття, найпростіше укриття);
- зайняти місце в укритті, зберігати спокій, надавати допомогу тим, хто її потребує, виконувати вказівки адміністрації, вахтера, вчителя;
- по можливості, продовжити роботу і навчання on-line;
- почувши офіційне повідомлення **“ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ”**, залишити безпечне місце перебування в сховищі і приступити до виконання своїх обов’язків.

3.2. порядок дій здобувачів освіти та працівників закладу освіти, які під час оголошення повітряної тривоги працюють, навчаються дистанційно (перебувають вдома):

- почувши сигнал **“ПОВІТРЯНА ТРИВОГА”** (або отримавши його у вигляді повідомлення на телефон), негайно припинити роботу;
- вимкнути електрообладнання, перекрити газ та воду;
- взяти необхідні особисті речі (документи, що посвідчують особу, ліки, які приймаються регулярно, телефон тощо) та негайно спуститись до укриття використовуючи найкоротший маршрут;
- якщо укриття в радіусі 500 метрів від будинку відсутнє, а працівник знаходиться на верхніх поверхах будівлі, - спуститись на нижні поверхи без використання ліфту (це небезпечно), знайти безпечну зону користуючись правилами «двох стін», «нижнього поверху» та «розташування біля капітальної стіни»;
- перебуваючи в укритті або в безпечному місці зберігати спокій, надавати допомогу тим, хто її потребує;
- почувши офіційне повідомлення **“ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ”**, залишити безпечне місце перебування в сховищі і приступити до виконання своїх обов’язків.

3.3 порядок дій працівників закладу освіти, які під час оголошення повітряної тривоги перебувають на робочих місцях, пов'язаних із охороною об'єктів (навчальних приміщень, кабінетів тощо):

- почувши сигнал **“ПОВІТРЯНА ТРИВОГА”** (або отримавши його у вигляді повідомлення на телефон), негайно повідомити присутніх про оголошення повітряної тривоги, про припинення роботи та навчання, у зв'язку з цим необхідності всім покинути приміщення і прямувати в укриття (поінформувати здобувачів освіти та відвідувачів про наявність та місце розташування найпростіших укриттів закладу освіти або найближчого укриття, що забезпечується органами державної влади/місцевого самоврядування);
- в разі облаштування найпростішого укриття на даному об'єкті перевірити чи відкрите укриття та аварійні виходи;
- попередити про недопущення учасників освітнього процесу та відвідувачів до верхніх поверхів закладу, скерувавши всіх до укриття;
- в разі, якщо на даному об'єкті не передбачено укриття: перевірити чи всі учасники освітнього процесу та відвідувачі залишили приміщення та пройшли в укриття, закрити приміщення, взяти необхідні особисті речі (документи, що посвідчують особу, ліки, які приймаються регулярно, телефон тощо), негайно прямувати до укриття, використовуючи найкоротший маршрут;
- перебуваючи в укритті, або в безпечній зоні, зберігати спокій, надавати допомогу тим, хто її потребує;
- почувши офіційне повідомлення **“ВІДБІЙ ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ”**, залишити безпечне місце перебування в сховищі і приступити до виконання своїх обов'язків.

4. Дії здобувачів освіти та працівників в умовах загрози або вчинення терористичного акту

4.1. У випадку знаходження вибухового пристрою, або предмету, схожого на нього:

- повідомити про небезпечну знахідку рятувальну службу ДСНС - тел. 101, національну поліцію - тел. 102, надавши інформацію про характерні ознаки ймовірного вибухового пристрою (місце його розташування, дату і час виявлення та особу, яка його виявила) та безпосереднього керівника;
- негайно припинити роботи в місці (районі) його виявлення;
- поінформувати про нього інших осіб, які знаходяться поруч, у разі можливості забезпечити їх евакуацію з небезпечної території;
- не підходити, не торкатися та не пересувати його;
- знаходячись поблизу нього, утримуватися від куріння, використання засобів радіозв'язку, у тому числі й мобільного, не здійснювати самостійні дії;
- по можливості забезпечити охорону виявленого підозрілого предмета, (за захисними спорудами чи предметами), спостерігаючи на безпечній відстані, як зазначено нижче:

Тип вибухового пристрою (підозрілої речі)	Безпечна відстань
Ручна граната	Не менш, ніж 200 метрів
Тротилова шашка	Не менш, ніж 50 метрів
Банка ємністю 0,33 літра	Не менш, ніж 60 метрів
Валіза (кейс)	Не менш, ніж 300 метрів
Дорожня валіза	Не менш, ніж 400 метрів
Легковий автомобіль	Не менш, ніж 600 метрів
Мікроавтобус	Не менш, ніж 1000 метрів

- по можливості позначити або огородити місце перебування (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали - дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки яскравої матерії тощо);
- по можливості та у разі наявності фото-, відеозасобів здійснити фото та відеофіксацію місця знаходження підозрілого предмета, схожого на вибуховий пристрій;
- обов'язково дочекатися прибуття представників правоохоронних органів, знаходячись на безпечній відстані від місця знахідки;
- у разі залишення підозрілого предмета невідомою особою, свідком чого ви стали, максимально запам'ятати її зовнішність, одяг, автотранспорт та його номерні знаки.

Основними характерними ознаками, що вказують на можливу належність підозрілого предмета до вибухового пристрою є наявність:

- знаходження в місцях з масовим перебуванням людей (громадському транспорті) без нагляду валізи, пакунка, коробки тощо;
- зовнішньої схожості з боєприпасами, навчально-імітаційними, сигнальними, освітлювальними та піротехнічними виробами;
- антени з радіоприймальним пристроєм годинникового механізму або електронного таймера;
- запаху гасу, розчинника, пально-мастильних і хімічних матеріалів тощо;
- елементів (деталей), що не відповідають їх прямому призначенню;
- сторонніх підозрілих предметів у дверях, вікнах, закріплених за допомогою дроту, ниток, важелів, шнурів тощо.

4.2 При отриманні інформації по телефону щодо анонімного замінування будівлі (об'єкта з масовим перебуванням людей), рекомендується:

- не класти передчасно слухавку;
- уважно вислухати і з'ясувати вимоги та інформацію про характер погрози щодо вчинення теракту й по можливості записати вимоги;

- спробувати під час розмови встановити інформацію про особу (стать, вік, особливості мови тощо);
- запропонувати повторити свої вимоги, поставити уточнювальні запитання про характер погрози, місце та час її реалізації, мотивувати про надання якнайбільше інформації про вчинення теракту;
- встановити мотиви дій, поставити запитання про цілі, які він ставить, запропонувати інші шляхи вирішення вимог;
- обов'язково звернути увагу на фонові звуки (шум вулиці, машин, які проїжджають, музику, звуки тощо, що допоможе в подальшому визначити місце, звідки здійснено анонімний дзвінок);
- закінчуючи розмову, повторити основні моменти телефонної бесіди;
- після завершення розмови зателефонувати до правоохоронних органів за номером 102 та повідомити безпосереднього керівника;
- обмежити коло осіб, які знають про погрозу вчинення теракту.

4.3. При отриманні інформації поштою, рекомендується:

- поводитися максимально обережно з поштовим посланням;
- обов'язково його зберігати з усіма матеріалами (лист із текстом, будь-які вкладення, конверт і обгортку тощо);
- не зшивати, не склеювати, не робити написи, не підкреслювати або обводити окремі місця;
- повідомити в правоохоронні органи за номером 102 та передати їм надіслані поштою матеріали;
- обмежити коло осіб, які знають про погрозу й передачу матеріалів у правоохоронні органи.

4.4. При захопленні терористами заручників на території рекомендується:

- по можливості, за першої нагоди постаратися сповістити про своє місцезнаходження рідним або поліції - тел.102;
- своїми діями не провокувати терористів на насильницькі дії (уникати різких рухів, шуму тощо);
- не чинити опір озброєним терористам, що може призвести до численних людських жертв, не дивитися їм в очі, якщо вимагають віддати особисті речі - негайно віддати;
- у разі необхідності виконувати вимоги злочинців, не допускати паніки;
- не піддаватися на провокаційні дії терористів;
- бути уважними, запам'ятати прикмети злочинців (риси їх обличчя, одяг, імена, клички, можливі шрами і татуювання, особливості мови і манери поведінки, тематику їх розмов);
- бути готовим до складнощів (відсутність свободи руху, їжі, води тощо);
- почувши стрільбу та вибухи (у разі штурму), негайно лягти на підлогу обличчям вниз, поклавши руки долонями на потилицю, і не рухатися;
- у жодному випадку не бігти назустріч співробітникам правоохоронних органів або від них, оскільки вони можуть прийняти вас за злочинця;
- по можливості триматися як можна далі від дверей та вікон.

4.5. При перебуванні в районі ведення бойових дій:

4.5.1. у разі перебування в будівлі рекомендується:

- зайняти приміщення, які розташовані подалі від вікон, балконів (коридор, ванна кімната тощо), та лягти на підлогу. Якщо будинок панельний, по можливості зробіть спробу його покинути;
- ні в якому разі не підходити до вікон та не спостерігати за подіями на вулиці, не вибігати на вулицю;
- віконне скло укріпити липкою стрічкою або скотчем навхрест. Закласти вікна подушками або іншими речами, тому що більш всього уражень отримують при розльоті осколків снарядів;
- пересуватися по кімнатах тільки повзком;
- після звершення стрілянини обережно залишити будинок, при цьому взяти із собою речі першої необхідності та особисті документи;
- під час евакуації використовувати внутрішні сходи, зовнішні пожежні драбини тощо, при цьому не користуватися ліфтами, надавати необхідну допомогу дітям, жінкам, літнім людям, особам з інвалідністю;
- після завершення обстрілів негайно переміститися у бомбосховище або підвальне приміщення будинку.
- по можливості залишити будівлю та виїхати в іншу безпечну місцевість. При собі обов'язково мати особисті документи та речі першої необхідності.

4.5.2. у разі перебування на вулиці (місцевості) рекомендується:

- негайно лягти на землю, по можливості у найбільш заглиблені місця (канави, ями, ритвини тощо), прикрити голову якимись речами або, на крайній випадок, руками;
- укриття вибирати на відстані як можна далі від будівель;
- не проявляти зацікавленості тим, що відбувається навкруги, не підніматися із землі та не висовуватися із-за укриття;
- стояти чи перебігати, ховаючись під деревами, будівлями;
- намагатися уникати перебування поблизу різних видів техніки, пожежонебезпечних і вибухонебезпечних об'єктів, які становлять небезпеку для людей, які перебувають поруч;
- у разі артилерійського або мінометного обстрілу щільно закривати вуха руками, відкривши рот для врівноваження тиску. Звуковий (акустичний удар) може призвести до розривів судин та барабанних перетинок людини;
- дочекавшись закінчення вибухів снарядів або пострілів, спробувати якомога швидше переміститися у безпечне місце (бомбосховище);
- переміщуючись у безпечне місце, не підбирати зброю та боєприпаси, що розкидані (лежать) на землі;
- у безпечному місці надати необхідну допомогу дітям, жінкам, літнім людям, особам з інвалідністю;
- по можливості та у разі наявності необхідних знань і навичок надати домедичну допомогу постраждалим.

4.6. У разі руйнування будівлі рекомендується:

- визначити вільне місце, до якого є можливість переміститися;
- намагатися зміцнити стелю в помешканні уламками меблів, конструкцій будинку, які є поряд;
- відсунути від себе гострі предмети та не здійснювати спроби самостійно вибратися з-під завалу;
- закривати органи дихання тканиною (у разі можливості зволоженою), через яку можна дихати;
- у разі наявності мобільного телефону негайно зателефонувати до правоохоронних органів за номером 102 та служби порятунку за номером 101, вказавши адресу (кількість поверхів будівлі, місце її виникнення, наявність людей) надзвичайної ситуації (події);
- по можливості визначити своє місце перебування під завалом якимось сигналом (звуком);
- вибратися в безпечне місце та надати необхідну допомогу дітям, жінкам, літнім людям, особам з інвалідністю;
- у разі стиснення уламками конструкцій будинку ділянок тіла масажувати їх для підтримання циркуляції крові;
- ні в якому разі не запалювати вогонь (запальничку, сірники), що може призвести до вибуху;
- намагатися перебувати якомога довше у свідомості (читати вірш і, співати пісні тощо);
- по можливості та у разі наявності необхідних знань і навичок надати домедичну допомогу постраждалим;
- під час евакуації використовувати внутрішні сходи, зовнішні пожежні драбини тощо, при цьому не користуватися ліфтами.

Необхідно пам'ятати, що відразу після повідомлення про теракт аварійно-рятувальні підрозділи розпочинають роботу щодо визволення постраждалих з-під завалів. Під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт передбачено періодичні “ХВИЛИНИ ТИШІ”, під час яких зупиняють роботу залученого до робіт спеціального обладнання та техніки, щоб почути сигнали (звуки) про допомогу. Саме в ці хвилини необхідно найголосніше подавати сигнали про своє місцезнаходження.

4.7. При отриманні інформації про евакуацію (із квартири, установи, місця з масовим перебуванням людей), рекомендується:

- не панікувати, зберігати спокій;
- взяти із собою документи, гроші, цінності (у разі необхідності ліки);
- відключити всі електричні прилади;
- знеструмити квартиру та перекрити подачу води і газу до квартири;
- замкнути входні двері до квартири;
- перевірити сусідні квартири на наявність у них дітей, які на час проведення (оголошення) евакуації залишилися без нагляду дорослих, та повідомити про це представників правоохоронних органів за номером 102 (аварійно-рятувальних служб за номерами 101 та 104);

- залишати будинок спокійно, не створюючи паніки, при цьому надавати допомогу літнім, важкохворим людям, жінкам і дітям.

5. Дії здобувачів освіти та працівників при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру

При загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, після уривчастого звучання електросирен, попереджувального сигналу цивільного захисту «**УВАГА ВСІМ!**», передаються **ПОВІДОМЛЕННЯ** через місцеві радіомовні станції і телебачення. На кожний випадок надзвичайних ситуацій підготовлено варіанти повідомлень на можливі надзвичайні ситуації.

ПАМ'ЯТАЙТЕ! Кожне повідомлення може і буде відрізнятися одне від одного.

ПОВІДОМЛЕННЯ будуть залежати від екстремальних умов, розмірів, тривалості та масштабів можливих наслідків надзвичайних ситуацій, ступеню небезпеки, факторів ураження для населення міста та стану рятувальних і невідкладних аварійних відновлювальних робіт. Вислухавши повідомлення **НЕОБХІДНО** негайно сповістити безпосереднього керівника, адміністрацію, працівників, здобувачів освіти про зміст повідомлення і порядок дій при НС. Здобувачі освіти та працівники, почувши сигнал «**УВАГА ВСІМ!**», повинні діяти без паніки, метушні у відповідності з отриманими вказівками:

5.1. при аваріях з викидом (випливом) небезпечних хімічних речовин та радіоактивних речовин/ у разі нанесення ядерного удару/хімічної атаки:

- включити телевізор (радіоприймач) і прослухати текст інформації про дії населення після отримання сигналу;
- далі діяти за вказівками штабу органів управління цивільного захисту; застосувати особисті засоби індивідуального захисту (респіратор, протипилову пов'язку, ватномарлеву маску або протигаз);
- взяти запас продуктів, воду (герметично запаковані), документи, медикаменти, предмети першої потреби і направитися у сховище або протирадіаційне укриття;
- якщо немає укриття, залишатися в будівлі та прийняти активну участь в герметизації приміщення;
- не допускати вихід людей із закритих житлових приміщень, навчальних приміщень, вжити всі можливі заходи щодо запобігання паніки, пам'ятати, що перебування в укритті понад 24 год значно покращує шанси на виживання;
- надалі слухати інформацію штабу органів управління цивільного захисту.

5.2. при штормовому попередженні:

- увімкнути телевізор (радіоприймач) і прослухати текст інформації про дії населення після отримання сигналу;
- негайно довести сигнал до керівництва підрозділу, здійснити оповіщення людей, вжити всі можливі заходи щодо запобігання паніки;
- закрити двері, вікна, горища, прибрати предмети, які можуть травмувати людей, вимкнути освітлення, електроприлади і газ;
- під час урагану (бури, смерчу) припинити вихід людей із приміщень та корпусу;
- надалі слухати інформацію штабу органів управління цивільного захисту.

5.3. при загрозі затоплення:

- увімкнути телевізор (радіоприймач) і прослухати текст інформації про дії населення після отримання сигналу;
- далі діяти за вказівками штабу органів управління цивільного захисту;
- взяти необхідні речі, документи, продукти харчування, воду, відключити електроенергію, відключити газ і зібратись у вказаному місці для евакуації;
- надалі слухати інформацію штабу органів управління цивільного захисту.

5.4. при загрозі землетрусу:

- увімкнути телевізор (радіоприймач) і прослухати текст інформації про дії населення після отримання сигналу;
- далі діяти за вказівками штабу органів управління цивільного захисту;
- відключити газ, воду, електроенергію, взяти необхідний одяг, документи, продукти харчування, вийти на вулицю і розміститися на відкритій місцевості на безпечній відстані від будинків, споруд, ліній електропередачі;
- надалі слухати інформацію штабу органів управління цивільного захисту.

Інструкцію розробив
заступник директора з НВР

Віталій БУДАРНИЙ